

WYTYCZNE OPERACYJNE OCHRONY ZABYTKÓW

Na wypadek wojny i sytuacji kryzysowej

Wytyczne Operacyjne Ochrony Zabytków na wypadek wojny i sytuacji kryzysowej zostały przygotowane przez miejskich konserwatorów zabytków z terenu całego kraju jako odpowiedź na potrzebę skuteczniejszej ochrony dziedzictwa naszych miast.

WYTYCZNE OPERACYJNE OCHRONY ZABYTKÓW Na wypadek wojny i sytuacji kryzysowej.

Spis treści

1.	Struktura zarządzania	4
1.1.	W czasie pokoju	4
1.2.	W czasie katastrofy naturalnej	5
1.3.	W czasie ataku / konfliktu zbrojnego	6
2.	Zasoby	6
2.1.	Jednostki wspierające	6
2.1.1.	Na szczeblu gminnym	6
2.1.2.	Jednostki działające poza m.st. Warszawa	7
2.1.3.	Służby	7
2.2.	Zarządcy i właściciele – wybrani	8
2.3.	Wolontariusze	9
3.	Rodzaje zagrożeń i działania	9
3.1.	Zagrożenia naturalne	10
3.1.1.	Powódź	11
3.1.2.	Huraganowy wiatr, gradobicie, deszcz nawałny	13
3.1.3.	Pożar	17
3.2.	Zagrożenia militarne - Wojna	19
4.	Najcenniejsze obiekty	23
4.1.	Zabytki nieruchome	23
4.2.	Zabytki ruchome / elementy wyposażenia i wystroju	23
4.2.1	Magazynowanie	24

Wytyczne operacyjne nie zastępują Planu ochrony zabytków m.st. Warszawy na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Wytyczne nie są też formalną podstawą działania BSKZ, stanowią natomiast zestaw rekomendacji opracowanych w gronie miejskich konserwatorów zabytków.

1. Struktura zarządzania

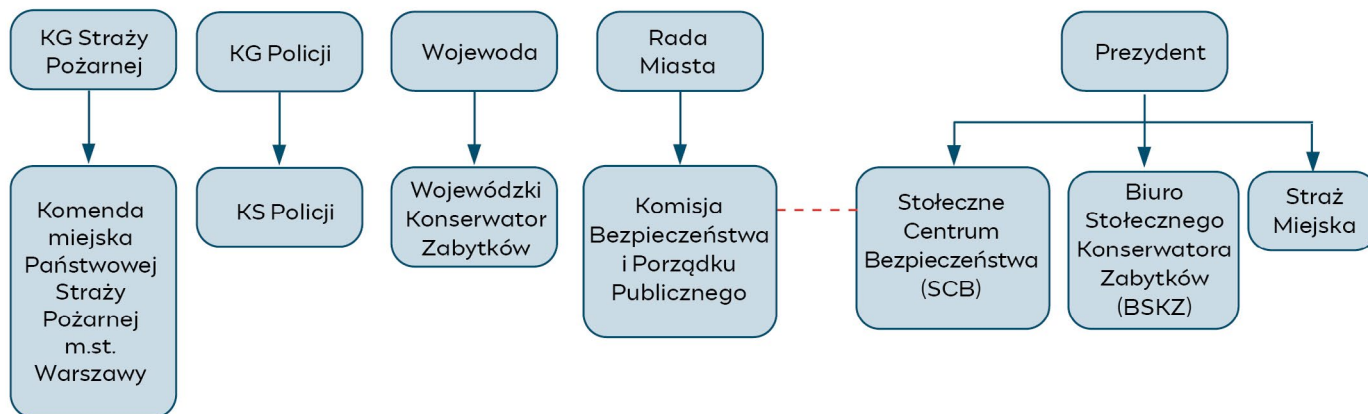
Struktura zarządzania określa schemat zależności Stołecznego Konserwatora Zabytków w strukturach m.st. Warszawy, a także we współpracujących strukturach administracji państwowej, policyjnych i wojskowych. Prócz trybu zarządzania określa także konieczność raportowania. Załącznikiem do ww. struktury jest tabela kontaktowa (zał. nr 1) uwzględniająca pełny kontakt do wskazanych jednostek tj. telefon i adres mailowy do sekretariatu, telefon i adres mailowy bezpośrednio do kierownika jednostki, ewentualnie telefony i adresy mailowe do osób funkcyjnych. W miarę możliwości, za zgodą wszystkich osób tabela może być uzupełniona także o inne formy kontaktu (whatsapp, Messenger, signal, adres domowy etc.). Dostęp do tych danych powinien być ograniczony.

1.1. W okresie przygotowawczym

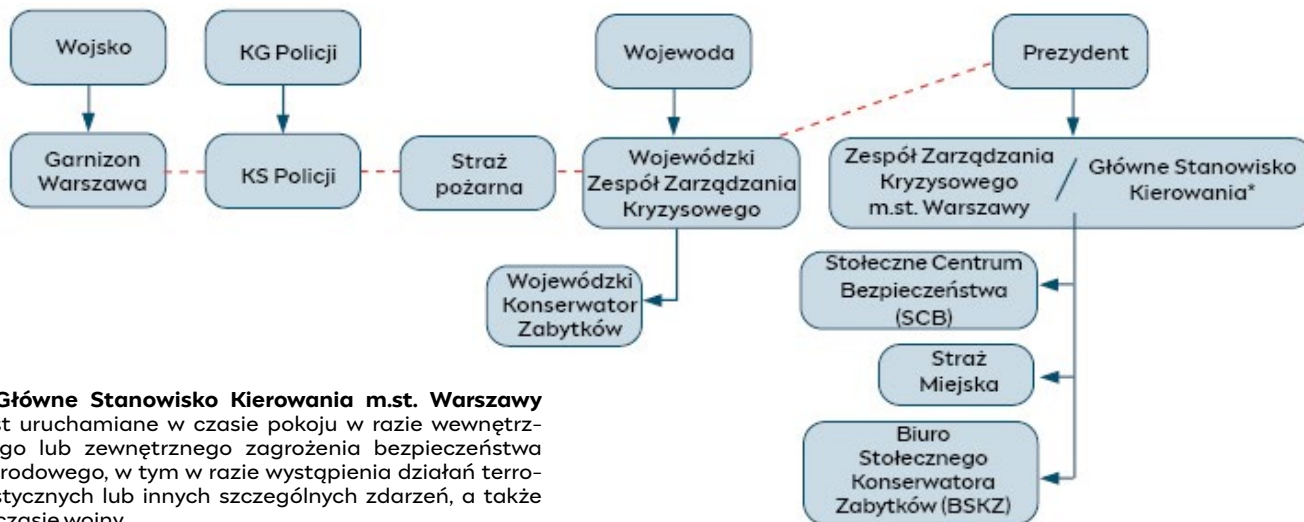
Objasnienia:

—→ zależność bezpośrednia / hierarchia

- - - - - koordynacja

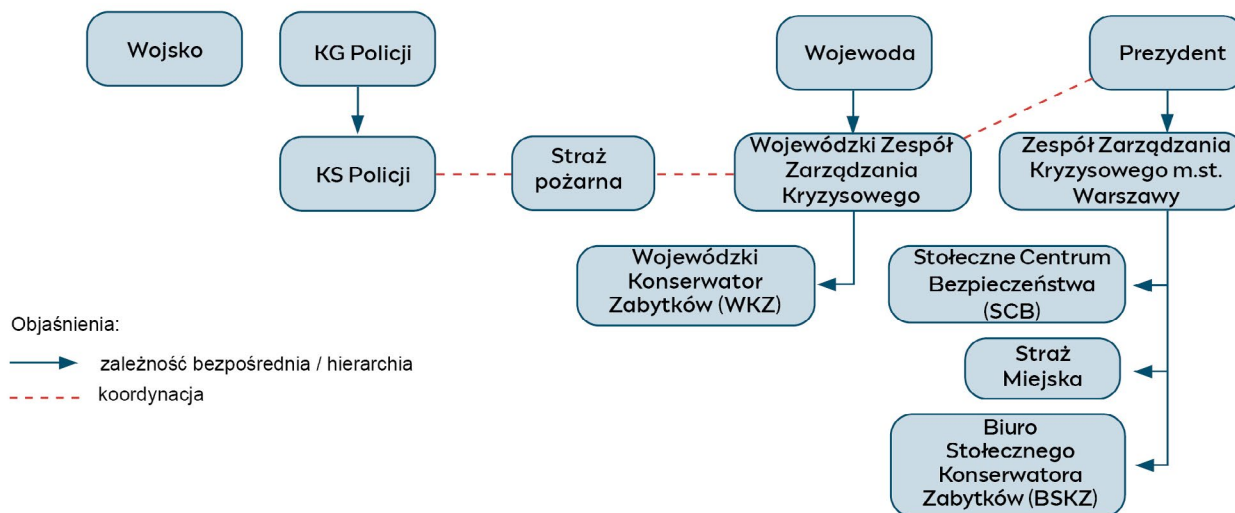

1.2. W czasie trwania zagrożenia (sytuacji kryzysowej, katastrofy lub wojny)

* **Główne Stanowisko Kierowania m.st. Warszawy** jest uruchamiane w czasie pokoju w razie wewnętrznego lub zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa narodowego, w tym w razie wystąpienia działań terrorystycznych lub innych szczególnych zdarzeń, a także w czasie wojny

1.3. Po zakończeniu zagrożenia (sytuacji kryzysowej, katastrofy lub wojny)

2. Zasoby

Do zasobów zaliczamy wszystkie osoby, jednostki, grupy, które uznajemy za pomocne w momencie wystąpienia sytuacji kryzysowej / wojny. Załącznikiem do tej części jest tabela kontaktowa (zał. str.8) uwzględniająca pełny kontakt do wskazanych jednostek tj. telefon i adres mailowy do sekretariatu, telefon i adres mailowy bezpośrednio do kierownika jednostki, ewentualnie telefony i adresy mailowe do osób funkcyjnych. W miarę możliwości, za zgodą wszystkich osób lista może być uzupełniona także o inne formy kontaktu (whatsapp, Messenger, signal, adres domowy etc.). Dostęp do tych danych powinien być ograniczony. W razie wystąpienia sytuacji kryzysowej lub wojny kontakt z tymi jednostkami powinien odbywać się w formie URUCHOMIONYCH DUŻYRÓW (tj. szybka ścieżka kontaktowa).

2.1. Jednostki wspierające

2.1.1. Na szczeblu gminnym

Dla BSKZ kluczowymi jednostkami administracji są biura Urzędu m.st. Warszawy tj. Gabinet Prezydenta, Stołeczne Centrum Bezpieczeństwa. Pozostałe jednostki administracyjne m.st. Warszawy, które należy uwzględnić w liście kontaktów:

- Biuro Kultury Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy
- Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy
- Biuro Geodezji i Katastru Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy
- Urzędy dzielnic
- Właściwe dla dzielnic Zarządy Gospodarowania Nieruchomościami (ZGN)
- Zarząd Dróg Miejskich (ZDM),
- Zarząd Terenów Publicznych (ZTP),
- Zarząd Praskich Terenów Publicznych (ZPTP)
- Zarząd Zieleni Warszawy (ZZW)
- Zarząd Mienia m.st. Warszawy
- Zarząd Mienia Skarbu Państwa
- Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji (MPWiK)
- Zakład Remontów i Konserwacji Dróg (ZRIKD)
- Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego (PINB)

2.1.2. Jednostki działające poza m.st. Warszawa

Jednostki wspierające poza gminą stanowią przede wszystkim szybkie i dostępne źródło wiedzy. Mogą też być wsparciem osobowym i rzeczowym. Kluczowe jest wypracowanie indywidualnych kontaktów z osobami funkcyjnymi w danych jednostkach.

- Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków
- Departament Ochrony Zabytków MKiDN
- Departament Dziedzictwa Kulturowego MKiDN
- Narodowy Instytut Dziedzictwa
- Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów
- Biblioteka Narodowa
- Archiwum Państwowe m.st. Warszawy
- Archiwum Urzędu m.st. Warszawy
- Muzea (m.in. Narodowe, Archeologiczne, Wojska Polskiego, Warszawy)
- Uczelnie: Wydział Konserwacji ASP, IHS UW, IS PAN, IHS, UKSW, Wydział Architektury PW
- Pozostali samorządowi konserwatorzy zabytków.

2.1.3. Służby

Kontakt ze służbami odbywa się głównie w ramach działania wojewódzkiego/powiatowego/gminnego zespołu zarządzania kryzysowego lub za pośrednictwem **Stołecznego Centrum Bezpieczeństwa**. Mimo to należy wypracować szybką ścieżkę kontaktową z przedstawicielami wskazanych służb:

- Straż Pożarna – komenda miejska m.st. Warszawy i jednostki pożarnicze (w tym OSP)
- Komenda Stołeczna Policji
- Straż Miejska m.st. Warszawy
- Dowództwo Garnizonu Warszawa (DGW) - służba dyżurna.

Załącznik nr 1 – tabela kontaktowa (wzór dla służb)

Nazwa jednostki	Imię i nazwisko	Telefon kom.	Mail	Inny kontakt	Forma wsparcia	Możliwe wsparcie sprzętowe
OSP	Jan Nowak	+48 xxxxx	xxxxx	whatsApp	ludzie, sprzęt	samochód gaśniczy

2.2. Zarządcy i właściciele – wybrani

W przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej to na właścicielu i zarządcach zabytków spoczywa ciężar ich zabezpieczenia. W przypadku ponad 12 tys. zabytków na terenie Warszawy wskazuje się 100 z nich, które mają wyjątkowe znaczenie dla kultury i dziedzictwa Warszawy. Lista tych obiektów wraz z listą kontaktową do zarządców/właścicieli jest załącznikiem do instrukcji. W momencie wystąpienia sytuacji kryzysowej kontakt z zarządcami/właścicielami odbywa się wszelkimi dostępnymi środkami komunikacji. Dla wszystkich zakłada się także wspólną platformę kontaktową (teams, grupa mailingowa).

Załącznik nr 2 – tabela kontaktowa (wzór dla zarządców/właścicieli).

Obiekt	Adres	Imię i nazwisko	Telefon kom.	Mail	Inny kontakt	Posiadane zasoby sprzętowe	Posiadane zasoby osobowe
Zamek Królewski	Plac Zamkowy	Jan Nowak	+48 xxxxxxx	xxxxxxx@zk.pl		2 samochody dostawcze, osuszacze, generator prądu	10 osób

2.3. Wolontariusze

Organizacje pozarządowe (zawodowe, społeczne), firmy współpracujące oraz wolontariusze stanowią grupę, która fizycznie i logistycznie wspiera BSKZ w trakcie wystąpienia sytuacji kryzysowej/wojny. BSKZ prowadzi stałą bazę kontaktową wolontariuszy, a w momencie wystąpienia sytuacji kryzysowej/wojny zakłada wspólną platformę kontaktową (teams, grupa mailingowa). Rekrutacja wolontariuszy odbywa się regularnie raz w roku, m.in. w gronie społecznych opiekunów zabytków.

Załącznik nr 3 – tabela kontaktowa (wzór)

Imię i nazwisko	Firma / organizacja	Telefon	Mail	Inny kontakt	Forma wsparcia	Możliwe wsparcie sprzętowe	Możliwe wsparcie osobowe
Jan Nowak	XXX	+48 xxxxxx	xxxxxx@com	whatsApp	kierowca kat. A,B,C pierwsza pomoc	samochód ciężarowy	7 os.

3. Rodzaje zagrożeń i działania

Dotychczasowe plany ochrony niedostatecznie eksponowały zagrożenie zniszczeniem w efekcie konfliktów zbrojnych/wojen. Wydawało się, że w XXI wieku Europie nie grozi już pełnoskalowy konflikt wojskowy, który byłby zagrożeniem dla dziedzictwa. Wojna prowadzona przez Rosję w Ukrainie zwerifikowała jednak te oceny i wojna musi być wskazana jako jedno z najważniejszych ryzyk. Równie istotną grupą ryzyk są te związane ze zmianami klimatycznymi, tj. długotrwałe susze sprzyjające pożarom, gwałtowne powodzie, deszcze nawalne, huraganowe wiatry. Kluczowym zadaniem służb ochrony zabytków oraz właścicieli, w przypadku wystąpienia wskazanych wyżej zagrożeń jest minimalizacja strat dla substancji zabytkowej. Ze względu na stopień zagrożenia działania możemy podzielić na kilka etapów:

- I. Przygotowawczy - Poprzedzający wystąpienie zagrożenia;
- II. Trwania zagrożenia (sytuacji kryzysowej, katastrofy lub wojny);
- III. Po zakończeniu zagrożenia (sytuacji kryzysowej, katastrofy lub wojny).

Działania dla poszczególnych etapów:

I Przygotowawczy - Poprzedzający wystąpienie zagrożenia

- Przygotowanie planu ochrony dla obiektu
- Przygotowanie zasobów ludzkich i materiałowych
- Opracowanie dokumentacji obiektu – skan 3D i fotogrametria.
- Przekazanie dokumentacji do organu ochrony zabytków lub BSKZ

II Trwania zagrożenia (sytuacji kryzysowej, katastrofy lub wojny)

- Alarmowanie o zagrożeniu i potrzebach;
- Działania adekwatne do charakteru ryzyka (określone poniżej);
- Bieżące zabezpieczenia możliwe do przeprowadzenia.

III Po zakończeniu zagrożenia (sytuacji kryzysowej, katastrofy lub wojny)

- Dokumentacja i raportowanie uszkodzeń;
- Zabezpieczenie obiektu i przygotowanie do remontu/prac konserwatorskich.

3.1. Zagrożenia naturalne

Wytyczne wskazują najważniejsze ryzyka naturalne oraz towarzyszące im zagrożenia dla zabytków. Ryzyka wskazuje się odpowiednio dla charakterystyki danego terenu. Ryzyka dla Warszawy:

- powódź
- huraganowy wiatr
- gradobicie
- deszcz nawalny
- opady śniegu
- pożar

3.1.1. Powódź /powódź błyskawiczna

Ryzyka powodziowe są aktualizowane na podstawie map powodziowych. W zależności od skali zagrożenia (zasięg wody 20, 100 i 1000 letniej) wskazuje się konkretne obiekty.

Działania przed wystąpieniem zagrożenia / powódź		
Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Przygotuj plan ochrony zabytku		
Przygotuj materiały i sprzęt	Worki jutowe/ polipropylenowe, tkaniny typu „agrowłóknina”, pompy do wody brudnej/ motopompy, osuszacze	Należy zapewnić źródło piasku
Zapewnij i przeszkól niezbędną obsługę, która będzie w stanie reagować		
Wykonaj dokumentację fotograficzną obiektu	Aparat	
W miarę możliwości wykonaj inwentaryzację 3D obiektu	Skaner 3D, fotogrametria	
Zdeponuj dokumentację w bezpiecznym miejscu		

Działania tuż przed i w trakcie trwania zagrożenia / powódź

Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Informuj służby o zagrożeniu i potrzebach		
Wyłącz prąd i gaz		
Zamknij okna i drzwi	Deski, płyty, folie	Wzmocnij okna i drzwi (płyta, deski, folie na szybach). Samo zamknięcie nie wystarczy. W przypadku okien i drzwi w obiektach współczesnych zostawia się je otwarte.
Przenieś cenne elementy wyposażenia/zbiory na wyższe piętra		
Zdemontuj i zabezpiecz zagrożone elementy i detale architektoniczne		
Zapewnij dobrą wentylację poprzez otwarcie otworów w górnych kondygnacjach	Ewentualnie wentylatory przenośne	
Zapewnij działające pompy - umieść je w najniższym punkcie	Pompa do wody brudnej/motopompa strażacka + długi wąż (kompatybilny)	Sprawdzić sprawność urządzenia UWAGA! Pompy do wody brudnej podłączyć tylko w przypadku sprawnej instalacji elektrycznej. Przy instalacji zalanej używać motopompy. Wypompowywać wodę, gdy opadnie poziom wody wokół budynku.
Zabezpiecz otwory okienne i drzwiowe workami z piaskiem	Worki jutowe/polipropylenowe (w przypadku worków polipropylenowych zaleca się zmagazynowanie większej ilości).	Worek napełniamy piaskiem w 75%. Worki należy układać na płasko

Działania po zakończeniu zagrożenia / powódź

Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Informuj służby o uszkodzeniach i potrzebach		
Otwórz okna i drzwi		
Zapewnij dobrą wentylację poprzez otwarcie otworów w górnych kondygnacjach	Ewentualnie wentylatory przenośne	
Usuń wtórne „powłoki” z elewacji i podłóg. Budynek musi odparowywać		Dotyczy to takich powłok jak np. ocieplenie ze styropianu/wełny, okładzina z sidingu, tynk na siatce i kleju, tapety winylowe, wykładziny PCV, panele podłogowe itd.
Uruchom osuszacze w pomieszczeniach	Osuszacze	Uwaga!!! Osuszaj powoli! We wnętrzach zabytkowy wystrój drewniany i zabytki ruchome należy suszyć w sposób naturalny, zgodnie z zaleceniami konserwatora. W przypadku zbiorów archiwalnych, książek, papieru, dzieł sztuki itd. zaleca się podejście indywidualne. Koniecznie trzeba się skontaktować z laboratorium eksperckiej jednostki muzealnej lub Biblioteką Narodową.
Monitoruj spękania konstrukcyjne		W trakcie powodzi, a potem w trakcie odpompowania wody i osuszania mogą się pojawić uszkodzenia o charakterze konstrukcyjnym. Monitoruj ściany, kominy, fundamenty.
Dezynfekcja i odgrzybienie	Preparaty dezynfekcyjne, przeciwgrzybiczne	Ten etap wymaga już wstępnej konsultacji z konserwatorem.

* W przypadku dalszych prac związanych z osuszaniem zapewnić pełną oddychalność ścian i fundamentów.

* Szczegółowe działania konserwatorskie należy ustalać indywidualnie z konserwatorem zabytków.

3.1.2. Huraganowy wiatr, gradobicie, deszcz nawalny.

Coraz szybsze zmiany klimatyczne mogą powodować wystąpienie tego ryzyka. Zabytki szczególnie zagrożone znajdują się w obrębie klinów napowietrzających oraz przy otwartych przestrzeniach. Zabezpieczenie obiektów w momencie wystąpienia zagrożenia huraganowym wiatrem:

- Dokładne zamknięcie wszystkich okien i drzwi.
- Usunięcie elementów elewacji/detalu architektonicznego, które mogłyby stwarzać dodatkowe ryzyko.
- Zabezpieczenie otworów okiennych od środka: szyby dodatkową folią, a ramy okienne dodatkowym zamknięciem.
- Zabezpieczenie uszkodzonych dachów (folie, membrany).

Działania przed wystąpieniem zagrożenia / huraganowy wiatr		
Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Przygotuj plan ochrony zabytku		
Przygotuj materiały i sprzęt	Worki jutowe / polipropylenowe, plandeki, folie ochronne, membrany dachowe, płyty OSB, systemy montażowe (gwoździe, wkręty, zszywki), taśmy naprawcze	
Zapewnij i przeszkól niezbędną obsługę, która będzie w stanie reagować		
Wykonaj dokumentację fotograficzną obiektu	Aparat	
W miarę możliwości wykonaj inwentaryzację 3D obiektu	Skaner 3D, fotogrametria	
Zdeponuj dokumentacje w bezpiecznym miejscu		

Działania tuż przed i w trakcie trwania zagrożenia / huraganowy wiatr

Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Informuj służby o zagrożeniu i potrzebach		
Zamknij okna i drzwi, w razie potrzeby wyłącz gaz i prąd	Deski, płyty, folie	Wzmocnij okna i drzwi (płyta, deski, folie na szybach)
Zapewnij dobrą wentylację poprzez otwarcie otworów w górnych kondygnacjach	Ewentualnie wentylatory przenośne	
W razie deszczu nawalnego zapewnij działające pompy - umieść je w najniższym punkcie	Pompa do wody brudnej / motopompa strażacka + długi wąż (kompatybilny)	Sprawdzić sprawność urządzenia
W razie wiatru huraganowego wzmocnij okna taśmami naprawczymi oraz folią. Zamknij dokładnie dodatkowym zamknięciem	Taśmy naprawcze, folia, kłódki	Nie zasłaniamy okien płytami OSB
W razie wiatru huraganowego usuń z elewacji i dachu elementy delikatne (np. ruchome fragmenty detalu), które mogą ulec uszkodzeniu		
elementy delikatne (np. ruchome fragmenty detalu), które mogą ulec uszkodzeniu		

Działania po zakończeniu zagrożenia / huraganowy wiatr

Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Informuj służby o uszkodzeniach i potrzebach		
Otwórz okna i drzwi		
W razie zalania uruchom osuszacze w pomieszczeniach	Osuszacze	Uwaga!!! Osuszaj powoli! We wnętrzach zabytkowy wystrój drewniany i zabytki ruchome należy suszyć w sposób naturalny, zgodnie z zaleceniami konserwatora. W przypadku zbiorów archiwalnych, książek, papieru, dzieł sztuki itd. zaleca się podejście indywidualne. Koniecznie trzeba się skontaktować z laboratorium eksperckiej jednostki muzealnej lub Biblioteką Narodową.
W przypadku uszkodzenia dachu przesłonięcie uszkodzeń membraną dachową bądź plandeką	Membrana dachowa, plandeka (mogą być banery).	

* Szczegółowe działania konserwatorskie należy ustalać indywidualnie z konserwatorem zabytków.

3.1.3. Pożar

Ryzyko powszechne zarówno w czasie pokoju, jak też wojny. Zadania związane z gaszeniem pożaru należą przede wszystkim do Straży Pożarnej. Zadania zarządców i właścicieli obiektów ograniczone są głównie do zabezpieczenia mienia.

Działania przed wystąpieniem zagrożenia / pożar		
Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Przygotuj plan ochrony zabytku		
Zapewnij sprawny system przeciwpożarowy i alarmowy		
Przygotuj materiały i sprzęt	Gaśnice, tkaniny niepalne, koce gaśnicze. W większych obiektach agregaty gaśnicze.	Rodzaj gaśnicy powinien być dobrany pod kątem wielkości, ale też charakteru obiektu (pianowe, proszkowe, śniegowe, mgłowe)
Wykonaj dokumentację fotograficzną obiektu	Aparat	
W miarę możliwości wykonaj inwentaryzację 3D obiektu	Skaner 3D, fotogrametria	
Zdeponuj dokumentację w bezpiecznym miejscu		

Działania tuż przed i w trakcie trwania zagrożenia / pożar

Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Informuj służby o zagrożeniu i potrzebach		
Wyłącz prąd i gaz		
Zabezpiecz zabytkowe elementy wystroju wnętrza/wyposażenia.	Tkaniny niepalne, koce gaśnicze, taśmy niepalne.	Najlepszym sposobem zabezpieczenia jest ewakuacja. Gdy to jest niemożliwe należy obiekty osłonić.
Udostępnij obiekt i wspieraj działanie straży Pożarnej		Uwaga – osobiste prowadzenie akcji gaśniczej może być tylko wtedy, gdy straż nie może dotrzeć na miejsce, albo wyraża zgodę na takie wsparcie.
W przypadku braku działania ze strony Straży Pożarnej prowadź akcję gaśniczą w ramach posiadanych zasobów.	Gaśnice, agregaty gaśnicze.	

Działania po zakończeniu zagrożenia / pożar		
Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Informuj służby o uszkodzeniach i potrzebach		
Otwórz okna i drzwi		
W razie zalania uruchom osuszacze w pomieszczeniach	Osuszacze	Uwaga!!! Osuszaj powoli! We wnętrzach zabytkowy wystrój drewniany i zabytki ruchome należy suszyć w sposób naturalny, zgodnie z zaleceniami konserwatora. W przypadku zbiorów archiwalnych, książek, papieru, dzieł sztuki itd. zaleca się podejście indywidualne. Koniecznie trzeba się skontaktować z laboratorium eksperckiej jednostki muzealnej lub Biblioteką Narodową.
Stabilizacja dachu i konstrukcji	el. drewniane, membrany dachowe	

* Szczegółowe działania konserwatorskie należy ustalać indywidualnie z konserwatorem zabytków.

3.2. Zagrożenia militarne - Wojna

Przygotowanie na wypadek zagrożenia atakami militarnymi stało się coraz ważniejsze. Obecnie potencjalna wojna w naszej części Europy jest ryzykiem realnym i poważnie brany pod uwagę. Mając pełną świadomość, że nie da się w pełni zabezpieczyć obiektów przed np. atakiem raketowym możemy minimalizować straty substancji zabytkowej.

Do zagrożeń militarnych stosuje się w pełni działania z punktów I (Przygotowawczy - Poprzedzający wystąpienie zagrożenia) i III (Po zakończeniu zagrożenia), przy czym kluczowym elementem jest wykonanie odpowiedniej dokumentacji obiektu (skan 3D) przed wystąpieniem zagrożenia.

Działania przed wystąpieniem zagrożenia / wojna

Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Przygotuj plan ochrony zabytku		
Przygotuj materiały i sprzęt	Worki jutowe, plandeki, folie ochronne, membrany dachowe, płyty OSB, systemy montażowe (gwoździe, wkręty, zszywki), taśmy naprawcze	
Zapewnij i przeszkól niezbędną obsługę, która będzie w stanie reagować		
Wykonaj dokumentację fotograficzną obiektu	Aparat	
W miarę możliwości wykonaj inwentaryzację 3D obiektu	Skaner 3D, fotogrametria	
Zdeponuj dokumentację w bezpiecznym miejscu		
Oznacz obiekt znakiem Błękitnej Tarczy		Uwaga! To jest dyskusyjne
Przygotuj materiały gaśnicze i materiały do zabezpieczeń	Gaśnice, agregaty gaśnicze, płyty OSB, koce/taśmy/tkaniny niepalne, wełna mineralna. Ewentualnie worki+piasek	Worki z piaskiem mogą posłużyć do zabezpieczenia dolnych okien, albo elementów małej architektury/rzeźb/pomników.
W przypadku wystąpienia ryzyka ataku raketowego/ostrzału usuń z elewacji i dachu elementy delikatne (np. ruchome fragmenty detalu), które mogą ulec uszkodzeniu.		Elementy, których nie da się usunąć można osłonić wełną mineralną + tkaninami. Uwaga – po ustaniu zagrożenia wełnę należy usunąć (grozi zamakaniem)
W przypadku wystąpienia ryzyka ataku raketowego/ostrzału zabezpiecz cenne elementy elewacji, detalu, pomników konstrukcjami z workami z piaskiem	Worki jutowe, elementy konstrukcyjne (siatki stalowe, słupy stalowe, kantówki), tkaniny/maty izolacyjne	W przypadku osłonięcia elementów rzeźbiarskich/detalu workami z piaskiem konieczna jest izolacja pomiędzy workami, a zabytkiem.

Działania tuż przed i w trakcie trwania zagrożenia / wojna

Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Informuj służby o zagrożeniu i potrzebach		
Zamknij okna i drzwi		
Zabezpiecz zabytkowe elementy wystroju wnętrza/wyposażenia.	Tkaniny niepalne, koce gaśnicze, taśmy niepalne.	Najlepszym sposobem zabezpieczenia jest ewakuacja. Gdy to jest niemożliwe należy obiekty osłonić.
W razie ataku rakietowego /ostrzału wzmocnij okna taśmami naprawczymi oraz folią. Zamknij dokładnie dodatkowym zamknięciem.	Taśmy naprawcze, folia, kłódki, płyty OSB+elementy stalowe wzmocniające	Uwaga: wyjątkowo cenne okna (np. witraże) można zabezpieczyć dodatkową konstrukcją z płyt pod warunkiem jej odpowiedniego montażu i wzmocnienia.
W razie ataku rakietowego/ostrzału usuń z elewacji i dachu elementy delikatne (np. ruchome fragmenty detalu), które mogą ulec uszkodzeniu.		Elementy, których nie da się usunąć można osłonić wełną mineralną + tkaninami. Uwaga – po ustaniu zagrożenia wełnę należy usunąć (grozi zamakaniem)
W razie ataku rakietowego/ostrzału zabezpiecz cenne elementy elewacji, detalu, pomników konstrukcjami z workami z piaskiem	Worki jutowe, elementy konstrukcyjne (siatki stalowe, słupy stalowe, kantówki), tkaniny/ maty izolacyjne	W przypadku osłonięcia elementów rzeźbiarskich/detalu workami z piaskiem konieczna jest izolacja pomiędzy workami, a zabytkiem.

Działania po zakończeniu zagrożenia / wojna

Czynność w kolejności	Materiały / Wyposażenie	Uwagi
Informuj służby o uszkodzeniach i potrzebach		
Udokumentuj zniszczenia i sporządź raport	Aparat fotograficzny, skaner 3D, karty inwentaryzacyjne	
Wykonaj podstawowe prace porządkowe	Łopaty, szpadle, wiadra plastikowe, worki na gruz etc.	Uwaga! Należy zachować wyjątkową ostrożność, a w przypadku niestabilnych konstrukcji odstąpić od działania
Stabilizacja konstrukcyjna	Membrana dachowa, plandeka, kantówki, słupy stalowe, ściągi.	Tylko z udziałem konstruktorów, po otrzymanej wstępnej zgodzie organu konserwatorskiego
Prace projektowe i odbudowa		Po wykonaniu projektu i pełnych uzgodnieniach konserwatorskich

* Szczegółowe działania konserwatorskie należy ustalać indywidualnie z konserwatorem zabytków.

Charakter i funkcja obiektów zabytkowych oraz rodzaj zagrożenia determinuje specyfikację używanych do prac zabezpieczających materiałów. Tabele określają charakter podejmowanych działań w zależności od rodzaju ryzyka, jakie występuje.

4. Najcenniejsze obiekty

W Warszawie znajduje się 11596 obiektów i obszarów zabytkowych, z tego:

- 2486 wpisanych do rejestru zabytków;
- 9110 ujętych tylko w gminnej ewidencji zabytków;
- 4 obiekty i obszary o statusie pomnika historii;
- 1 obszar na liście światowego dziedzictwa UNESCO.

4.1. Zabytki nieruchome

Najcenniejsze zabytki nieruchome (100 obiektów) wskazane są na liście w załączniku.

Wzór tabeli nr 4

Zabytek nieruchomy - nazwa	Nr rejestru	Dokładna lokalizacja	Osoba kontaktowa	Ryzyka i zagrożenia	Środki zabezpieczenia	Pracownicy do zabezpieczenia (il. osób)	Plan ochrony (tak/nie)
Pałac Prezydencki	247	Krakowskie Przedmieście 46/48	Jan Nowak	huraganowy wiatr, deszcze nawalne, atak	gaśnice (50 szt.), worki (100 szt.), membrana dachowa, generator prądu (5 szt.), osuszczacze (6 szt.)	5 os.	Tak

Zarządcy najcenniejszych zabytków w większości posiadają opracowane plany ochrony. Plany są akceptowane przez BSKZ. Dla obiektów, które nie posiadają obowiązkowych planów BSKZ wspólnie z ich właścicielami przygotowuje instrukcje zabezpieczenia.

4.2. Zabytki ruchome / elementy wyposażenia i wystroju

Najcenniejsze zabytki ruchome wskazane są w załączniku. Wytyczne określają charakter ich zabezpieczenia na dwóch poziomach: zabezpieczenia in situ (w zależności od typu zagrożenia), zabezpieczenia poprzez translokację. Wytyczne nie obejmują zabytków wchodzących w skład inwentarzy muzealnych, archiwów i bibliotek.

Wzór tabeli nr 5

Zabytek ruchomy - nazwa	Nr rejestru	Miejsce przechowywania	Osoba kontaktowa	Zabezpieczenie in situ (działania)	Translokacja (wskazanie miejsca)
Meble apteczne (zespół mebli neogotyckich)	B2473	Nowy Świat 18	Anna Kowalska	demontaż attyki, osłonięcie panelami z KG i wełną	Brak

4.2.1 Magazynowanie

Po stronie BSKZ i m.st. Warszawy jest wskazanie magazynu, który potencjalnie może pełnić rolę magazynu ewakuacyjnego. Dane magazynu:

Adres: Dane utajnione

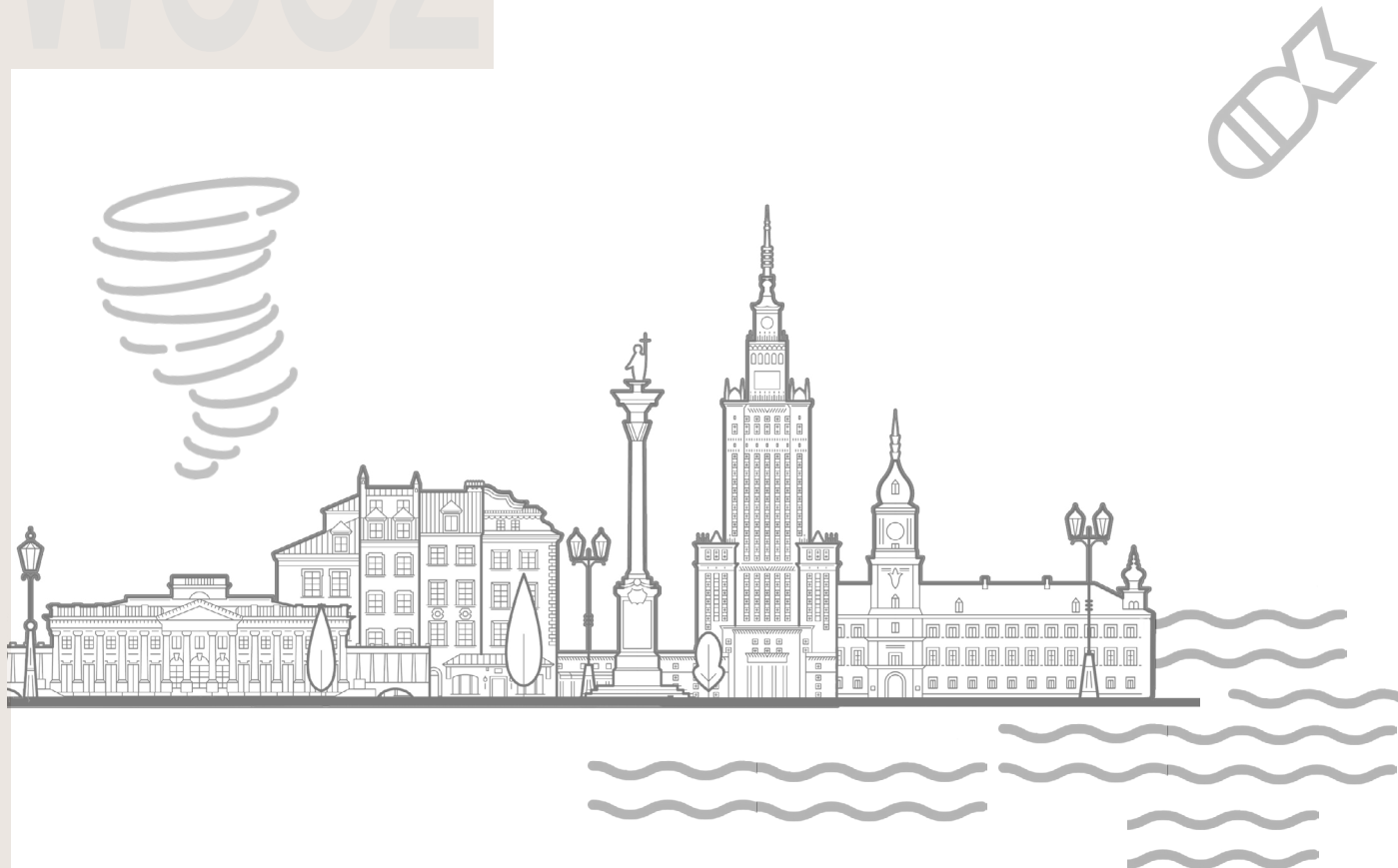
Powierzchnia: 1000 m.kw.

Zarządca: Dane utajnione

Osoba kontaktowa: Dane utajnione

Inne dane:

- obiekt nieogrzewany
- obiekt bez dedykowanej ochrony

**Dokument został przygotowany dla m.st. Warszawy.
W celu jego adaptacji do warunków innego miasta
prosimy o kontakt
z Biurem Stołecznego Konserwatora Zabytków.**